

Promemoria

Förslag till förordning om stöd för gröna och trygga samhällen

Finansdepartementet
Avdelningen för samhällsplanering och bostäder

Juli 2020

Promemorians huvudsakliga innehåll

I promemorian lämnas förslag till en ny förordning om stöd för gröna och trygga samhällen. Stödet får ges för att långsiktigt främja stadsgrönska och ekosystemtjänster i områden med socioekonomiska utmaningar i städer och tätorter i hela landet. Syftet är att utveckla dessa områden i en grön och hälsosam riktning samtidigt som det skapas trygga, trivsamma och inkluderande utemiljöer med särskild omsorg om åtgärdernas gestaltning. Den stödberättigade kretsen är kommuner eller andra fastighetsägare och även andra aktörer som har fått tillstånd från kommunen eller fastighetsägaren. Det föreslås att stöd endast får ges för åtgärder på platser som är allmänt tillgängliga utan krav på någon särskild motprestation, att stöd inte får ges för en åtgärd med en total kostnad som är mindre än 500 000 kronor, och att det ska vara fråga om nya åtgärder av frivilligt slag.

Boverket ska enligt förslaget administrera och besluta om stöd. Det föreslås att Boverket vid sin prövning av en ansökan ska göra en sammanvägd bedömning av om åtgärderna som det söks stöd för avser ett område med socioekonomiska utmaningar. Som prioriteringsgrund föreslås att den eller de åtgärder som vid varje prövningstillfälle bedöms ha bäst förutsättningar att på ett varaktigt sätt främja syftet med stödet ska prioriteras. Det föreslås att 50 procent av totalkostnaden är stödberättigad och att högst 75 procent av stödet får betalas ut i förskott. Vidare föreslås att Boverket under vissa förutsättningar ska kunna besluta att inte betala ut beviljat stöd och även kunna återkräva stöd samt att de förstnämnda besluten ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Förslaget om ett stöd för gröna och trygga samhällen bygger på en överenskommelse mellan regeringen, Centerpartiet och Liberalerna.

Förordningen föreslås träda ikraft den 1 januari 2021.

Innehållsförteckning

1	Förslag till förordning om stöd för gröna och trygga samhällen	3
2	Bakgrund.....	6
3	Överväganden och förslag	8
3.1	Stödets inriktning och syfte	8
3.2	Stödberättigade aktörer.....	10
3.3	Förutsättningar för stöd	10
3.3.1	Stödberättigade åtgärder	10
3.3.2	Minimikostnad för åtgärderna och tidsfrist för åtgärdernas slutförande	12
3.4	Stödnivå och stödberättigande kostnader	12
3.5	Ansökan om stöd.....	13
3.6	Prövning av ansökningar och beslut om stöd	14
3.7	Redovisning av åtgärdernas utförande	15
3.8	Utbetalning och återbetalning av stöd	16
3.9	Uppföljning och bemyndigande	17
3.10	Överklagande	17
4	Ikraftträdandebestämmelser	18
5	Konsekvenser.....	18
5.1	Hur kan förslaget bidra till gröna och trygga samhällen?.....	18
5.2	Hur bör stödet regleras?	19
5.3	Vilka berörs närmast av regleringen?.....	19
5.4	Kostnadsmässiga och andra konsekvenser av regleringen.....	20
5.4.1	Förslagets förenlighet med EU-rätten.....	22
5.4.2	Statsfinansiella konsekvenser.....	22
5.4.3	Konsekvenser för myndigheter och domstolar.....	22
5.4.4	Konsekvenser för kommunerna.....	23
5.4.5	Konsekvenser för miljön och klimatet.....	23
5.4.6	Konsekvenser i övrigt.....	24

1 F ö r s l a g t i l l f ö r o r d n i n g o o c h t r y g g a s a m h ä l l e n

Inledande bestämmelser

1 § Stöd enligt denna förordning får ges, i mån av tillgång på medel, för att långsiktigt främja stadsgrönska och ekosystemtjänster i områden med socioekonomiska utmaningar i städer och tätorter. Syftet är att utveckla dessa områden i en grön och hälsosam riktning samt bidra i arbetet med att nå miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö samtidigt som det skapas trygga, trivsamma och inkluderande utemiljöer med särskild omsorg om åtgärdernas gestaltning.

Förordningen är meddelad med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen.

2 § Med stadsgrönska avses i denna förordning

1. naturmark, parker, alléer, träd, buskage, häckar, planteringar, gröna tak och väggar, gröna ytor för barns utevistelse, ekodukter, gröna korridorer, grön infrastruktur och liknande grönytor i städer och tätorter, och

2. stränder, våtmarker, vattendrag, diken, dagvattenanläggningar och liknande vattenytor i städer och tätorter.

Stödberättigade aktörer, m.m.

3 § Stöd får ges till en kommun eller annan fastighetsägare. Stöd får även ges till någon annan om en kommun eller annan fastighetsägare har gett sitt tillstånd till att åtgärder genomförs.

4 § Den som genomför åtgärderna ska vara godkänd för F-skatt eller, i fråga om utländska företagare eller företag, visa upp intyg eller en annan handling som visar att företagaren eller företaget i sitt hemland genom registrering eller på annat sätt genomgår motsvarande kontroll i fråga om skatter och avgifter.

5 § Stöd får inte ges till någon som har skulder för svenska skatter eller avgifter hos Kronofogdemyndigheten eller som är i likvidation eller försatt i konkurs.

Förutsättningar för stöd

6 § Stöd ska avse genomförande av åtgärder som innebär att stadsgrönska eller ekosystemtjänster ökar eller utvecklas och som främjar syftet som anges i 1 § första stycket andra meningen.

Stöd får endast ges för åtgärder på platser som är allmänt tillgängliga utan krav på någon särskild motprestation.

7 § Stöd får inte ges för åtgärder som har inletts innan ansökan om stöd har kommit in.

Stöd får inte heller ges för åtgärder som genomförs för att uppfylla krav i lag eller annan författning eller villkor enligt avtal.

8 § Stöd får inte ges för åtgärder med en total kostnad som är mindre än 500 000 kronor.

9 § Stöd får endast ges för åtgärder som slutförs inom två år från beslutsdatum för beviljat stöd, eller den längre tid som Boverket bestämmer.

Stödnivå och stödberättigande kostnader

10 § Stöd får ges med högst 50 procent av kostnaderna för att planera och genomföra de åtgärder som stödet avser. Förutom direkta kostnader för nyanläggning och utveckling av åtgärder enligt 6 § första stycket är kostnader för förstudier och arkitekt- och projekteringskostnader stödberättigande.

Stöd för de åtgärder som stödet avser får kombineras med andra former av offentligt stöd under förutsättning att de sammanlagda stöden inte överskrider 50 procent av kostnaderna.

Ansökan om stöd

11 § En ansökan om stöd ges in till Boverket. Ansökan ska göras enligt det formulär som Boverket tillhandahåller.

12 § Ansökan ska innehålla

1. en beskrivning av de åtgärder som stöd söks för, inklusive planerad start- och sluttidpunkt,

2. en redogörelse för hur åtgärderna främjar syftet och uppfyller förutsättningarna för stödet, inklusive en beskrivning av det område som ansökan avser och den plats som åtgärderna avses utföras på,

3. en förteckning över kostnader för att planera och genomföra åtgärderna och en uppgift om hur stor andel av kostnaderna som det söks stöd för,

4. uppgifter om annan finansiering har sökts eller beviljats för åtgärderna,

5. en plan för underhållet och den långsiktiga förvaltningen av åtgärderna, och

6. de övriga uppgifter som Boverket behöver för att pröva ansökan.

Prövning av ansökningar och beslut

13 § Boverket prövar ansökningar och beslutar om stöd.

14 § Boverket ska besluta om antalet prövningstillfällen och publicera uppgifter om dessa på sin webbplats.

15 § Boverket ska vid prövningen av en ansökan göra en sammanvägd bedömning av om åtgärderna som det söks stöd för avser ett område med socioekonomiska utmaningar. I bedömningen ska särskild hänsyn tas till

om de boendes utbildningsnivå, sysselsättningsgrad och deltagande i demokratiska processer är väsentligt lägre än genomsnittet i kommunen och i övriga landet. Boverket ska vid behov inhämta uppgifter från Delegationen mot segregation inför prövningen.

16 § Boverket ska prioritera den eller de åtgärder som vid varje prövningstillfälle bedöms ha bäst förutsättningar att på ett varaktigt sätt främja det syfte som anges i 1 § första stycket andra meningen.

17 § Om Boverket beslutar att ge stöd, ska det i beslutet anges

1. vilka åtgärder stöd ges för och vilken plats som åtgärderna utförs eller ska utföras på,
2. stödnivån, det stödbelopp som betalas ut i förskott och det maximala stödbeloppet,
3. den tidpunkt när åtgärderna ska vara slutförda,
4. hur rapportering av stödmottagaren och uppföljning av Boverket ska ske, och
5. de övriga villkor som behövs för att tillgodose stödets syfte.

Slutrapport

18 § När stödmottagaren har genomfört de åtgärder som stödet avser ska denne ge in en slutrapport till Boverket. Rapporten ska ges in inom sex veckor från den tidpunkt då åtgärderna slutfördes, om inte Boverket beslutar annat.

19 § Slutrapporten ska innehålla

1. en ekonomisk slutredovisning av hur stödet har använts, vilka kostnader åtgärderna har medfört och om annat stöd har sökts eller beviljats för åtgärderna,
2. en redovisning av genomförda åtgärder,
3. en redogörelse för hur åtgärderna har bidragit till att främja syftet med stödet,
4. en uppgift om att nödvändiga tillstånd för att genomföra åtgärderna har inhämtats, och
5. en uppföljande plan för underhållet och den långsiktiga förvaltningen av åtgärderna.

Utbetalning av stöd

20 § Högst 75 procent av ett beviljat stöd får betalas ut i förskott innan stödmottagaren har slutrapporterat åtgärderna. Resterande del av stödet betalas ut efter det att slutrapporten har lämnats till och godkänts av Boverket. Om det finns särskilda skäl får resterande del av stödet betalas ut innan slutrapporten har lämnats till och godkänts av Boverket.

21 § Boverket ska besluta att hela eller delar av stödet inte ska betalas ut om

1. stödmottagaren genom att lämna oriktiga uppgifter eller på något annat sätt har förorsakat att stöd har beviljats på felaktig grund eller med för högt belopp,

2. stödet av något annat skäl än vad som framgår av 1 har beviljats på felaktig grund eller med för högt belopp och stödmottagaren borde ha insett detta,

3. hela eller delar av stödet inte har utnyttjats eller inte har använts för de åtgärder som angetts i ansökan,

4. stödmottagaren inte har lämnat en slutrapport enligt 18 och 19 §§ som har godkänts av Boverket, eller

5. villkor i beslutet om stöd inte har följts.

Återbetalning av stöd

22 § En stödmottagare är återbetalningsskyldig om det finns grund för det enligt 21 §. På det belopp som en stödmottagare är återbetalningsskyldig för ska ränta enligt räntelagen (1975:635) betalas.

23 § Om en stödmottagare är återbetalningsskyldig enligt 22 §, ska Boverket besluta att kräva tillbaka hela eller delar av stödet med ränta.

Boverket får, om det finns särskilda skäl, sätta ned kravet på återbetalning och ränta helt eller delvis.

Uppföljning

24 § Boverket ska följa upp att syftet med stöd enligt denna förordning tillgodoses och i en rapport till regeringen varje år redovisa hur medlen använts och vilka resultat som uppnåtts.

Bemyndigande

25 § Boverket får meddela föreskrifter om

1. de ytterligare uppgifter som ska lämnas i ansökan om stöd och i slutrapporten,

2. uppgifter som stödmottagare ska lämna för Boverkets uppföljning och utvärdering, och

3. det som i övrigt behövs för verkställigheten av denna förordning.

Överklagande

26 § I 40 § förvaltningslagen (2017:900) finns bestämmelser om överklagande till allmän förvaltningsdomstol. Andra beslut än beslut enligt 21 § får dock inte överklagas.

2 B a k g r u n d

Regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2020 ett stöd för gröna och trygga samhällen. Regeringen anförde bl.a. att åtgärder inom bostadspolitikerna ska bidra till att genomföra Agenda 2030. I städerna finns möjlighet att lösa många av klimat- och miljöutmaningarna och hållbar

stadsutveckling är ett viktigt medel i arbetet att uppnå miljömål. Det är viktigt att stärka hållbarheten och öka tryggheten i städer (se prop. 2019/20:1 utg.omr. 18 avsnitt 3.6).

Riksdagen har anvisat 50 miljoner kronor för 2020 till anslaget 1:18 Stöd för gröna och trygga samhällen inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård. Riksdagen har också bemyndigat regeringen att under 2020 för anslaget ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 200 miljoner kronor 2021 och 2022. Regeringen har aviserat att anslaget tilldelas 150 miljoner kronor 2021 och 200 miljoner kronor 2022. En del av aktuella medel kommer således att användas för att hantera redan ingångna åtaganden enligt förordningen (2017:1337) om bidrag för grönare städer (se prop. 2019/20:1, bet. 2019/20:MJU1, rskr. 2019/20:121).

En utgångspunkt för stödet för gröna och trygga samhällen är det nämnda bidraget för gröna städer men också det avvecklade stödet till utemiljöer enligt förordningen (2016:398) om stöd till utemiljöer i vissa bostadsområden.

Bidraget för gröna städer skulle främja att stadsgrönska och ekosystemtjänster ökar eller utvecklas i urbana miljöer i syfte att utveckla städer till gröna och hälsosamma platser och bidra till att nå miljö-kvalitetsmålet God bebyggd miljö. Bidraget gavs endast till kommuner. Totalt fördelades ca 244 miljoner kronor till 93 projekt. Åtgärder som beviljades stöd var bl.a. anläggning av dagvattendammar, slingrande vattendrag och åtgärder för hantering av dagvatten och skyfall; plantering av träd för en grönare gatumiljö; omvandling av hårdgjorda ytor till mer grönskande parkområden och stråk samt utveckling av stråk för mer grönska och även en mer sammanhängande grönstruktur i staden; utveckling av grönska kring lekplatser och på skolgårdar.

Stödet till utemiljöer i vissa bostadsområden syftade till att i eller i anslutning till områden med socioekonomiska utmaningar åstadkomma utemiljöer som stimulerar till aktivitet och social gemenskap samt bevarar eller utvecklar bostadsområdets gestaltning. Åtgärderna skulle på ett varaktigt sätt bidra till attraktiva, funktionella, jämställda och trygga utemiljöer. Stödet riktade sig främst till fastighetsägare och tomt-rättshavare. Totalt fördelades drygt 1 miljard kronor till 526 projekt. Exempel på åtgärder som beviljades stöd var upprustning av bostads-gårdar; anläggning av utegym, aktiviteter för balans och motorik; lek-platser, gång- och cykelvägar, sitt- och mötesplatser; idrottsplatser, grönska, scen- och hängplatser; konstnärliga utsmyckningar i form av installationer och konstverk. Samtliga projekt innehöll trygghetsskapande åtgärder som t.ex. gallring av buskage eller förbättring av belysning.

Det föreslagna stödet för gröna och trygga samhällen syftar till att främja stadsgrönska och ekosystemtjänster i områden med socioekonomiska utmaningar i städer och tätorter i hela landet. Genom stödet kan olika aktörer bidra till att fler platser i samhället utvecklas i grön och hälsosam riktning, med ökad trygghet och social hållbarhet.

3 Överväganden och för

3.1 Stödets inriktning och syfte

Förslag: Stödet ska främja stadsgrönka och ekosystemtjänster i områden med socioekonomiska utmaningar i städer och tätorter. Syftet är att utveckla dessa områden långsiktigt i en grön och hälsosam riktning samt bidra i arbetet med att nå miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö samtidigt som det skapas trygga, trivsamma och inkluderande utemiljöer med särskild omsorg om åtgärdernas gestaltning.

Skälen för förslaget: För att skapa ett långsiktigt hållbart samhälle är det viktigt att natur och andra gröna områden i städer och tätorter ökar och utvecklas. Detta är också en viktig del i genomförandet av Agenda 2030, bl.a. mål 11, Hållbara städer och samhällen och mål 15, Ekosystem och biologisk mångfald. Det sjunde delmålet för mål 11 innebär att städerna senast 2030 ska tillhandahålla universell tillgång till säkra, inkluderande och tillgängliga grönområden och offentliga platser, i synnerhet för kvinnor och barn, äldre personer och personer med funktionsnedsättning. Tillgång till gröna ytor i närheten av bostaden är angeläget för människans fysiska och psykiska hälsa, rekreation och friluftsvandring, lärande och estetiska upplevelser. Detta är också särskilt betydelsefullt i tätortsnära områden där exploateringsstrycket är hårt. En kraftigt ökad inflyttning till flera städer och ett ökat bostadsbyggande i dessa har lett till ytterligare påfrestningar för miljö, i form av t.ex. trängsel, buller och luftföroreningar. Gröna oaser blir allt viktigare i områden med hög förtätning och trångboddhet.

Insatser för stadsgrönka och ekosystemtjänster bidrar bl.a. till att uppfylla miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö. Sådana insatser kan också bidra till att göra urbana miljöer mer robusta och resilienta och kan förbättra städernas och tätorternas motståndskraft mot olika klimatrelaterade förändringar. Stadsgrönka och ekosystemtjänster kan t.ex. motverka höga temperaturer och översvämningar, bidra till att rena luft och vatten samt minska buller. Vidare kan insatser för stadsgrönka och ekosystemtjänster även bidra till att uppfylla det nationella målet för arkitektur, form och designpolitiken som riksdagen fattat beslut om i enlighet med regeringens proposition om Politik för gestaltad livsmiljö (prop. 2017/18:110, bet. 2017/18:CKrU1, rskr. 2017/18:316). I samband med att regeringen lanserade Strategi för Levande städer – Politik för en hållbar stadsutveckling (skr. 2017/18:230) beslutades även två etappmål i miljömålssystemet. Det ena målet är att en majoritet av kommunerna senast 2025 ska ta tillvara och integrera stadsgrönka och ekosystemtjänster i urbana miljöer vid planering, byggande och förvaltning i städer och tätorter. Enligt Naturvårdsverkets årliga uppföljning av Sveriges nationella miljömål 2020 finns det goda chanser att nå etappmålet till 2025. Det andra målet är att kommunerna senast år 2020 ska ha tillgång

till en utvecklad metod för att ta tillvara och integrera stadsgrönska och ekosystemtjänster. Länsstyrelserna har tagit fram handlingsplaner för grön infrastruktur som utgör ett viktigt stöd för kommunernas planering av natur- och grönområden. På regeringens uppdrag har Boverket tagit fram en vägledning om hur ekosystemtjänster och stadsgrönska kan tas tillvara och integreras i byggande och förvaltning av den byggda miljön i städer och tätorter. Det nu föreslagna stödet syftar till utökade insatser för att integrera stadsgrönska och ekosystemtjänster i städer och tätorter. Med stadsgrönska avses enligt förslaget naturmark, parker, alléer, träd, buskage, häckar, planteringar, gröna tak och väggar, gröna ytor för barns utevistelse, ekodukter, gröna korridorer, grön infrastruktur och liknande grönytor i städer och tätorter. Det kan också röra sig om stränder, våtmarker, vattendrag, diken, dagvattenanläggningar och liknande vattenytor.

Den fysiska miljöns utformning, arbete med stadsgrönska och ekosystemtjänster och en medveten gestaltning av parker, torg och bostadsområden kan bidra till att skapa trygga, trivsamma och inkluderande utemiljöer. En känsla av tillhörighet och stolthet över den gemensamma miljön kan bidra till att bygga ett samhälle som håller ihop. Gestaltningen av den byggda miljön är ur detta perspektiv också en fråga om jämlikhet i samhället. Hur åtgärderna gestaltas och utformas påverkar både upplevelsen av platsen, dess attraktivitet och funktion och kan också bidra till att öka tryggheten på platsen. För detta krävs ett medvetet arbete med arkitektur och gestaltad livsmiljö. En omsorgsfull gestaltning kan bl.a. bidra till långsiktig social hållbarhet, genom att skapa inbjudande, inkluderande och trivsamma platser. Gestaltningen kan även bidra till att belysa och framhäva åtgärder för miljömässig hållbarhet och minskad klimatpåverkan och kan således även leda till ytterligare steg i denna riktning. Det finns i dag stora utmaningar att öka tryggheten i städer och tätorter, inte minst i utsatta områden. Genom konkreta åtgärder går det många gånger att bidra till att öka tryggheten i samhället. Vilka typer av trygghetsskapande åtgärder som är mest lämpade för olika platser beror på områdets karaktär och sammanhang. Det kan vara lämpligt att anpassa områden för olika grupper av besökare. Mångfald och tillgänglighet kan förbättra den upplevda tryggheten. Tydliga platser där människor kan mötas liksom möjlighet till aktiviteter skapar mer liv i områden med stadsgrönska. God ljussättning kan bidra till att göra platser mer tillgängliga, förhöja estetiska värden, skapa atmosfär, göra det lättare att orientera sig och ge en känsla av trygghet och översikt. Men att enbart ljussätta en plats löser dock sällan problem med upplevd otrygghet. Skapandet av gröna och trygga utemiljöer förutsätter i allmänhet god lokalkännedom och en analys av hur miljön påverkar olika grupper av människor, så att de blir inkluderande och trivsamma för det stora flertalet.

Stöd enligt förslaget till förordning inriktas på åtgärder i områden med socioekonomiska utmaningar i städer och tätorter. Arbetet med samhällsplanering kan bidra till att minska och motverka segregation och är en del i regeringens arbete för ett tryggt och hållbart Sverige. Det finns studier som visar att områden med socioekonomiska utmaningar i olika avseenden är missgynnade i förhållande till andra områden, t.ex. vad gäller stadsbyggnad och servicefunktioner. Detta kan leda till olika konsekvenser och kan bl.a. påverka områdets anseende, attraktivitet och trygghet. Det är mot

denna bakgrund angeläget att satsningar görs i områden med socio-ekonomiska utmaningar i städer och tätorter för att utveckla dessa i positiv riktning. Syftet är att utveckla dessa områden långsiktigt i en grön och hälsosam riktning samt bidra i arbetet med att nå miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö samtidigt som det skapas trygga, trivsamma och inkluderande utemiljöer med särskild omsorg om åtgärdernas gestaltning.

3.2 Stödberättigade aktörer

Förslag: Stöd ska få ges till en kommun eller annan fastighetsägare. Stöd ska även få ges till någon annan om en kommun eller annan fastighetsägare har gett sitt tillstånd till att åtgärder genomförs.

Vidare ska krav ställas på att den som genomför åtgärderna ska vara godkänd för F-skatt och att stödmottagaren inte har skulder för svenska skatter eller avgifter hos Kronofogdemyndigheten eller är i likvidation eller försatt i konkurs.

Skälen för förslaget: Kommuner och andra aktörer utformar den fysiska miljön på offentliga platser och i bostadsområden. Allt fler kommuner tar fram underlag för grön struktur och ekosystemtjänster samt hanterar ekosystemtjänster i sina strategiska dokument. Vidare arbetar kommuner i ökad utsträckning med att bevara och främja ekosystemtjänster och innovativa naturbaserade lösningar, t.ex. för att klimatanpassa den bebyggda miljön. Hos samhällsbyggnadsbranschen finns ett ökat intresse för att arbeta med stadsgrönska och ekosystemtjänster i urbana miljöer. Det finns även andra aktörer som kan vara intresserade av att engagera sig i utformningen av utemiljön. Stödet riktar sig till kommuner och andra fastighetsägare men det bör även vara möjligt för andra att söka stödet, om en kommun eller annan fastighetsägare ger sitt tillstånd till att åtgärder genomförs.

Det är viktigt att säkerställa att den som genomför åtgärderna har fullgjort sina skyldigheter att betala skatter och avgifter i Sverige. Förslaget innebär därför att det ställs krav på att den som genomför åtgärderna ska vara godkänd för F-skatt. Utländska företagare eller företag kan i stället visa upp intyg eller en annan handling som visar att företagaren eller företaget i sitt hemland genom registrering eller på annat sätt genomgår motsvarande kontroll i fråga om skatter och avgifter. Stöd föreslås vidare inte få beviljas någon som har skulder för svenska skatter eller avgifter hos Kronofogdemyndigheten eller som är i likvidation eller försatt i konkurs.

3.3 Förutsättningar för stöd

3.3.1 Stödberättigade åtgärder

Förslag: Stöd ska avse genomförande av åtgärder som innebär att stadsgrönska eller ekosystemtjänster ökar eller utvecklas. Åtgärderna ska främja syftet med stödet och genomföras på platser som är allmänt tillgängliga utan krav på någon särskild motprestation.

Stöd ska inte få ges för åtgärder som har inletts innan ansökan om stöd har kommit in och inte heller ges om åtgärder genomförs för att uppfylla krav i lag eller annan författning eller villkor enligt avtal.

Skälen för förslaget: Det är angeläget att stadsgrönska och ekosystemtjänster ökar och utvecklas. Stöd får därför ges för åtgärder för både nyanläggning och utveckling av stadsgrönska eller ekosystemtjänster i syfte att utveckla områden med socioekonomiska utmaningar långsiktigt i en grön och hälsosam riktning samt bidra i arbetet med att nå miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö samtidigt som det skapas trygga, trivsamma och inkluderande utemiljöer med särskild omsorg om åtgärdernas gestaltning.

Flera åtgärder som beviljades stöd enligt det tidigare bidraget för grönare städer kan vara av sådant slag att de skulle kunna bli aktuella för stöd också inom ramen för det föreslagna stödet (se avsnitt 2). Det kan t.ex. röra sig om åtgärder såsom utveckling av befintliga parker, plantering av träd för en grönare gatumiljö, omvandling av hårdgjorda ytor såsom torg till mer grönskande områden samt utveckling av promenadstigar och stråk för mer grönska, eller anläggning av dagvattendammar och andra åtgärder för hantering av dagvatten och skyfall. Åtgärderna får gärna vara av innovativ karaktär och även gälla mångfunktionell stadsgrönska. Några trygghetsskapande aspekter som kan beaktas i arbetet med stadsgrönska och ekosystemtjänster har nämnts ovan (se avsnitt 3.1). Det betyder att åtgärder som innebär att stadsgrönska eller ekosystemtjänster ökar eller utvecklas i kombination med vissa inslag av trygghetsskapande aspekter kan vara stödberättigade.

Stödet är avsett att gå till åtgärder som ska komma allmänheten till del och ge de positiva effekter som stödet syftar till. Det föreslås därför att stöd endast får ges till åtgärder på platser som är allmänt tillgängliga utan krav på någon särskild motprestation. De platser som främst avses är allmän plats men stöd kan även ges till åtgärder på andra platser om kravet på tillgänglighet är uppfyllt. Stödets fokus på allmännyttiga syften och fri tillgänglighet medför att de åtgärder för vilka stöd söks för inte bedöms innebära någon konkret fördel för stödmottagaren ur konkurrens-hänseende. Investeringar i stadsgrönska och ekosystemtjänster enligt det föreslagna syftet i förordningen är typiskt sett sådana som skulle ses som icke-ekonomiska på motsvarande sätt som investeringar i allmän infrastruktur. Därmed bedöms stödet röra icke-ekonomisk verksamhet.

Det ska vidare vara fråga om nya åtgärder och således inte om åtgärder som har inletts innan ansökan om stöd har kommit in. Det ska inte heller röra sig om åtgärder som en aktör är förpliktigad att utföra på grund av redan ingångna åtaganden. Det förekommer att privata fastighetsägare som en del av avtal för att köpa mark gör vissa åtaganden om t.ex. upp-rustning eller iordningsställande av marken för särskilt ändamål. Det riskerar i så fall att bli en dubbel ersättning om sådana åtaganden läggs in i värderingen av marken men delar av kostnaden sedan täcks av staten genom stöd. Mot denna bakgrund föreslås att stöd inte får ges för åtgärder som genomförs för att uppfylla villkor enligt avtal, t.ex. markanvisning eller exploateringsavtal eller annat marköverlåtelseavtal. Stöd ska inte

heller få ges för åtgärder som genomförs för att uppfylla krav i lag eller annan författning. Åtgärderna ska således vara av frivilligt slag.

3.3.2 Minimikostnad för åtgärderna och tidsfrist för åtgärdernas slutförande

Förslag: Stöd ska inte få ges för åtgärder med en total kostnad som är mindre än 500 000 kronor.

Stöd ska endast få ges för åtgärder som slutförs inom två år från beslutsdatum för beviljat stöd. Boverket ska dock få besluta om undantag från detta krav om det finns skäl för det.

Skälen för förslaget: För att uppnå syftet med stödet är det nödvändigt att de åtgärder som utförs är av viss omfattning. Stöd kan bli aktuellt för t.ex. större åtgärder på allmän plats, såsom parker och torg. För att det ska röra sig om en stödberättigad åtgärd krävs därför att totalkostnaden uppgår till 500 000 kronor eller mer.

Det är angeläget att åtgärderna slutförs inom rimlig tid och inte skjuts längre framåt i tiden än vad som är nödvändigt. För att stöd ska få ges föreslås därför att åtgärderna ska slutföras inom två år från beslutsdatum för beviljat stöd. Eftersom det t.ex. kan finnas omständigheter utanför stödmottagarens kontroll som gör att en åtgärd inte har slutförts, bör det finnas möjlighet för Boverket att besluta om undantag från det aktuella kravet.

3.4 Stödnivå och stödberättigande kostnader

Förslag: Stöd ska få ges med högst 50 procent av kostnaderna för att planera och genomföra de åtgärder som stödet avser. Förutom direkta kostnader för åtgärderna ska kostnader för förstudier och arkitekt- och projekteringskostnader vara stödberättigande.

Stödet för åtgärderna ska få kombineras med andra former av offentligt stöd under förutsättning att de sammanlagda stöden inte överskrider hälften av de totala kostnaderna.

Skälen för förslaget: Det är angeläget att engagemang och investeringsvilja finns hos kommuner, andra fastighetsägare eller andra aktörer, som har fått tillstånd av kommun eller annan fastighetsägare att genomföra de åtgärder som ansökan avser. De ska därför vara beredda att satsa egna medel för att genomföra åtgärderna. Vidare får stödet inte medföra någon konkurrenssnedvridande effekt. Mot denna bakgrund föreslås att stöd ges med högst 50 procent av kostnaderna för att planera och genomföra de åtgärder som stödet avser. Stödet föreslås få kombineras med andra former av offentligt stöd under förutsättning att de sammanlagda stöden inte överskrider nyss nämnda stödnivå.

Förutom direkta kostnader för nyanläggning och utveckling av ytor genom åtgärder som främjar syftet med förordningen bör kostnader för förstudier och arkitekt- och projekteringskostnader vara ersättningsgilla. Det är önskvärt att insatserna genomförs i medverkan med yrkesverk-

samma med sakkunskap inom de områden som berörs, såsom arkitektur, form och design, och att insatserna således utförs med utgångspunkt i goda kunskapsunderlag. I arbetet med förstudier kan även inrymmas åtgärder för lokal förankring, t.ex. medborgardialog. Kostnader för skötsel, underhåll, utveckling av metodik, verktyg och arbetssätt bör dock inte vara stödberättigande.

3.5 Ansökan om stöd

Förslag: En ansökan om stöd ska ges in till Boverket enligt det formulär som Boverket tillhandahåller. Ansökan ska innehålla en beskrivning av åtgärderna, en redogörelse för hur åtgärderna främjar syftet och förutsättningarna för stödet, inklusive en beskrivning av det område som ansökan avser och den plats som åtgärderna avses utföras på. Vidare ska det finnas en förteckning över kostnader för åtgärderna och en uppgift om hur stor andel av kostnaderna som det söks stöd för, liksom uppgift om annan finansiering har sökts eller beviljats för åtgärderna. Det ska även finnas en plan för underhållet och den långsiktiga förvaltningen av åtgärderna. Ansökan ska också innehålla de övriga uppgifter som Boverket behöver för att pröva ansökan.

Skälen för förslaget: Boverket har administrerat och beslutat om stöd enligt förordningen om stöd till utemiljöer i vissa bostadsområden och förordningen om bidrag för gröna städer. Boverket har även tagit fram en vägledning om hur ekosystemtjänster och stadsgrönska kan tas tillvara och integreras i byggande och förvaltning. Det finns stor kunskap inom myndigheten om arbete med såväl dessa aspekter som andra som är relaterade till tillämpningsområdet för den föreslagna förordningen. Det föreslås därför att Boverket även ska administrera och besluta om stödet för gröna och trygga samhällen.

För att underlätta ansökningsförfarandet föreslås att ansökan ska göras enligt ett formulär som tillhandahålls av Boverket. Sökanden behöver i ansökan komma in med uppgifter för att Boverket ska kunna göra en god bedömning av om de sökta åtgärderna främjar den föreslagna förordningens syfte och förutsättningar för att kunna beviljas stöd. Ansökan bör innehålla en beskrivning av de åtgärder som stöd söks för, inklusive planerad start- och sluttidpunkt, och en redogörelse för hur åtgärderna främjar syftet och förutsättningarna för stödet. Denna redogörelse ska inkludera en beskrivning av det område som ansökan avser och den plats som åtgärderna avses utföras på. Det bör också finnas en förteckning över kostnader för att genomföra åtgärderna och en uppgift om hur stor andel av kostnaderna som det söks stöd. Sökanden bör även redovisa om annan finansiering har sökts eller beviljats för att genomföra åtgärderna. Det kan avse både statligt stöd och kommunalt stöd. Stödet för de aktuella åtgärderna får kombineras med andra former av offentligt stöd under förutsättning att de sammanlagda stöden inte överskrider den satta stödnivån om att stöd får ges med högst 50 procent av kostnaderna för att planera och genomföra de åtgärder som stödet avser.

De åtgärder som genomförs kommer att kräva framtida underhåll och förvaltning under längre tid för att inte förfalla. Det föreslås därför att ansökan också ska innehålla en plan för underhållet och den långsiktiga förvaltningen av de åtgärder som ansökan omfattar. Slutligen ska ansökan innehålla de övriga uppgifter som Boverket behöver för att pröva ansökan. Boverket kan även behöva meddela kompletterande föreskrifter om ytterligare uppgifter som ska lämnas i ansökan om stöd (se avsnitt 3.9).

3.6 Prövning av ansökningar och beslut om stöd

Förslag: Boverket ska pröva ansökningar och besluta om stöd. Boverket ska också besluta om antalet prövningstillfällen och publicera uppgifter om dessa på sin webbplats.

Boverket ska vid prövningen av en ansökan göra en sammanvägd bedömning av om åtgärderna som det söks stöd för avser ett område med socioekonomiska utmaningar. Boverket ska vid behov inför prövningen inhämta uppgifter från Delegationen mot segregation.

Boverket ska prioritera den eller de åtgärder som vid varje prövningstillfälle bedöms ha bäst förutsättningar att på ett varaktigt sätt främja förordningens syfte.

Om Boverket beslutar att ge stöd, ska det i beslutet anges vilka åtgärder stöd lämnas för och vilken plats som åtgärderna utförs eller ska utföras på, stödnivån, det stödbelopp som betalas ut i förskott och det maximala stödbeloppet, den tidpunkt när åtgärderna ska vara slutförda, hur rapportering och uppföljning ska ske, och de övriga villkor som behövs för att tillgodose stödets syfte.

Skälen för förslaget: Boverket bör pröva och besluta om stöd enligt denna förordning i enlighet med vad som har anförts ovan (se avsnitt 3.5). Boverket bör också besluta om antalet prövningstillfällen utifrån vad verket bedömer lämpligast utifrån de ramar som är att beakta för administration av stödet. Uppgifter om prövningstillfällen bör publiceras på Boverkets webbplats på ett lättillgängligt sätt för potentiella sökande. Boverket kan behöva meddela kompletterande föreskrifter om när en ansökan måste vara inkommen för att kunna behandlas vid ett visst prövningstillfälle och eventuella andra uppgifter som ska gälla för ansökningsförfarande (se avsnitt 3.9).

Som grundkrav för att beviljas stöd gäller att det ska vara fråga om en åtgärd i ett område med socioekonomiska utmaningar. Det finns ingen entydig definition av begreppet områden med socioekonomiska utmaningar, utan olika definitioner har använts i olika perioder, av olika aktörer och med olika syften. För stödet för gröna och trygga samhällen föreslås att Boverket ska göra en sammanvägd bedömning av det aktuella områdets karaktär för att avgöra om det kan anses vara ett stödberättigat område med socioekonomiska utmaningar. Bedömningen av området ska göras i förhållande till andra delar av kommunen men också i jämförelse med övriga landet. Vid bedömningen ska särskild hänsyn tas till om de boendes utbildningsnivå, sysselsättningsgrad och deltagande i demokratiska processer är väsentligt lägre än genomsnittet i kommunen och i

övriga landet. Dessa aspekter har även beaktats i andra sammanhang avseende områden med socioekonomiska utmaningar. Det finns också jämförbar statistik att tillgå för dessa bedömningsgrunder. Naturligtvis finns även andra faktorer att beakta för att bedöma om ett område har socioekonomiska utmaningar, och vissa av dessa kan framöver visa sig få ökad betydelse vid en bedömning i takt med att statistiken utvecklas. Boverket ska vid behov inför bedömningen inhämta uppgifter från Delegationen mot segregation, som har särskild kompetens i frågor av nu aktuellt slag.

Stöd kommer endast att kunna betalas ut i mån av medel. Om flertalet ansökningar uppfyller grundkraven för stödet bör Boverket ges möjlighet att prioritera mellan olika sökta åtgärder. Därför föreslås att Boverket vid varje prövningstillfälle ska prioritera de åtgärder som bedöms ha bäst förutsättningar att på ett varaktigt sätt främja syftet att utveckla områden med socioekonomiska utmaningar i städer och tätorter i en grön och hälsosam riktning samt bidra i arbetet med att nå miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö samtidigt som det skapas trygga, trivsamma och inkluderande utemiljöer med särskild omsorg om åtgärdernas gestaltning.

Boverket ska vid beslut om stöd ange vilka åtgärder som stöd lämnas för och vilken plats som åtgärderna utförs eller ska utföras på, stödnivån, det stödbelopp som betalas ut i förskott och det maximala stödbeloppet, den tidpunkt när åtgärderna ska vara slutförda, hur rapportering och uppföljning ska ske, och de övriga villkor som behövs för att tillgodose stödets syfte. Allt detta för att det ska vara klart och tydligt för stödmottagaren vilka förutsättningar som gäller för det tilldelade stödet.

3.7 Redovisning av åtgärdernas utförande

Förslag: Stödmottagaren ska ge in en slutrapport till Boverket med sådana uppgifter som behövs för en bedömning och uppföljning av om stödet har använts på det sätt som är avsett enligt förordningen. Som huvudregel ska slutrapporten ges in inom sex veckor från den tidpunkt då åtgärderna slutfördes.

Skälen för förslaget: När stödmottagaren har genomfört de åtgärder som stödet avser, föreslås att stödmottagaren ska ge in en slutrapport till Boverket. Slutrapporten bör innehålla sådana uppgifter som bedöms vara behövliga för en bedömning och uppföljning av att stödet har använts på det sätt som är avsett enligt förordningen. Detta innebär bl.a. en ekonomisk slutredovisning av hur stödet har använts, vilka kostnader det medfört och om annat stöd har sökts eller beviljats för samma åtgärd, en redovisning av genomförda åtgärder, en redogörelse för hur åtgärderna har bidragit till att uppfylla syftet för stödet, uppgift om att nödvändiga tillstånd för att genomföra åtgärderna har inhämtats, och en uppföljande plan för underhåll och långsiktig förvaltning av åtgärderna.

Stödmottagaren bör ge in rapporten i nära anslutning till att åtgärderna har slutförts. Det föreslås därför att stödmottagaren, som huvudregel, ska ge in slutrapporten inom sex veckor från den tidpunkt då åtgärderna som stödet avser slutfördes. Detta är också motiverat med hänsyn till den

förhållandevis korta tid som stödet gäller och att det därmed också finns tidsmässiga begränsningar såvitt avser Boverkets administration av stödet, inklusive slutbetalning av genomförda åtgärder. Det kan dock finnas situationer då det inte är möjligt att för stödmottagaren att lämna en rapport inom den ovan angivna tiden. Förslaget innebär att Boverket då kan besluta att slutrapporten får ges in senare. Det bör dock krävas att förseningen beror på omständigheter utanför stödmottagarens kontroll.

3.8 Utbetalning och återbetalning av stöd

Förslag: Ett förskott om högst 75 procent av beviljat stöd ska få betalas ut innan stödmottagaren har slutrapporterat åtgärderna. Resterande del av stödet ska betalas ut efter det att slutrapporten har lämnats till och godkänts av Boverket. Om det finns särskilda skäl får en slutlig utbetalning av stödet ske tidigare.

Boverket ska besluta att hela eller delar av stödet inte ska betalas ut och att stöd ska återbetalas med ränta om stödmottagaren genom att lämna oriktiga uppgifter eller på något annat sätt har förorsakat att stöd har beviljats på felaktig grund eller med för högt belopp, stödet av något annat skäl har beviljats på felaktig grund eller med för högt belopp och stödmottagaren borde ha insett detta, hela eller delar av stödet inte har utnyttjats eller inte har använts för de åtgärder som angetts i ansökan, stödmottagaren inte har lämnat en slutrapport enligt de krav som ställs upp, eller om villkor i beslutet om stöd inte har följts.

Om det finns särskilda skäl får Boverket sätta ned kravet på återbetalning och ränta helt eller delvis.

Skälen för förslaget: En del av stödet hålls inne till dess att stödmottagaren har slutrapporterat åtgärderna till Boverket och en kontroll har utförts av verket för att säkerställa att åtgärderna har genomförts i enlighet med vad som angivits av stödmottagaren i den beviljande ansökan. Mot denna bakgrund bör högst 75 procent av beviljat stöd få utbetalas i förskott innan åtgärderna för vilka stöd söks har slutrapporterat av stödmottagaren. Resterande del av stödet bör således betalas ut först efter det att slutrapporten har lämnats till och godkänts av Boverket. Om det finns särskilda skäl får dock en slutlig utbetalning av stödet ske innan slutrapporten har lämnats till och godkänts av Boverket. Ett sådant skäl kan vara att Boverket av administrativa skäl i sin hantering av stödet kan behöva genomföra en slutbetalning av stödet innan ett visst årsskiftes inträdande (se avsnitt 3.7).

Det föreslås också att Boverket ska kunna besluta att hela eller delar av stödet inte ska betalas ut. Det kan vara fråga om att stödmottagaren genom att lämna oriktiga uppgifter eller på något annat sätt har förorsakat att stöd har beviljats på felaktig grund eller med för högt belopp, eller att stödet av något annat skäl har beviljats på felaktig grund eller med för högt belopp och stödmottagaren borde ha insett detta. Det kan också visa sig att stödet helt eller delvis inte har utnyttjats eller inte har använts för de åtgärder som har angetts i ansökan. Boverket ska också kunna besluta att inte betala ut stöd om stödmottagaren inte har lämnat en slutrapport enligt de krav som

ställs, eller om villkor i beslutet om stöd inte har följts. Allt det nu angivna innebär att syftet med stödet har förfelats på ett eller annat sätt, varför konsekvensen av det blir att stöd inte ska kunna fås fullt ut eller eventuellt inte alls. Det föreslås vidare att stödmottagaren ska vara skyldig att återbetala stödet om någon av de grunder som angetts är uppfyllda. Boverket ska då besluta att kräva tillbaka hela eller delar av stödet med ränta. Det bör dock finnas ett utrymme för Boverket att sätta ned kravet på återbetalning och ränta om det finns särskilda skäl. Särskilda skäl kan exempelvis föreligga om det rör sig om en mindre avvikelse från kraven på slutrapporten eller villkoren i beslutet om stöd.

3.9 Uppföljning och bemyndigande

Förslag: Boverket ska följa upp att syftet med stöd tillgodoses och i en rapport till regeringen varje år redovisa hur medlen använts och vilka resultat som uppnåtts.

Boverket får meddela föreskrifter om de ytterligare uppgifter som ska lämnas i ansökan om stöd och i slutrapporten, om uppgifter som stödmottagare ska lämna för uppföljning och utvärdering, och de övriga föreskrifter som behövs för verkställigheten av förordningen.

Skälen för förslaget: Uppföljningar, utvärderingar och analyser kan bidra till viktig långsiktig kunskapsuppbyggnad om hur olika insatser fungerar, vilket också kan bidra till bättre träffsäkerhet när framtida stöd utformas. Det är inte möjligt att på förhand exakt beräkna hur ett statsbidrag faller ut i praktiken i olika områden. Det är därför av stor vikt att uppföljning görs av såväl åtgärder för att bidra till att skapa trygga miljöer, inte minst vad gäller åtgärder inom områden med socio-ekonomiska utmaningar, som främjande av stadsgrönska och ekosystemtjänster. Boverket bör därför redovisa hur medlen har använts och vilka resultat som har uppnåtts i en särskild rapport till regeringen.

Boverket bedöms, i egenskap av administrerande och beslutande myndighet i frågor avseende stöd enligt förordningen, vara bäst lämpad att avgöra vilka ytterligare uppgifter som behöver lämnas av sökande respektive stödmottagare i olika skeden för att uppfylla förordningens syfte. Boverket kan behöva meddela kompletterande föreskrifter om uppgifter som behövs i såväl ansökan om stöd som i slutrapporten från stödmottagare, liksom vilka uppgifter som stödmottagare ska lämna för Boverkets uppföljning och utvärdering. Boverket kan också behöva meddela andra föreskrifter som behövs för verkställigheten av förordningen.

3.10 Överklagande

Förslag: Boverkets beslut om att inte betala ut stöd ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Andra beslut ska dock inte få överklagas.

Skälen för förslaget: Beslut om att hela eller delar av stödet inte ska betalas ut enligt 21 § i förordningen bedöms vara av sådan ingripande karaktär att överklagbarhet är motiverat. Dessa beslut bör kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Motsvarande bestämmelse finns i förordningen om stöd för utemiljöer i vissa bostadsområden. Av 40 § förvaltningslagen framgår att prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

4 I k r a f t t r ä d a n d e b e s t ä m m e l s e

Förslag: Förordningen ska träda ikraft den 1 januari 2021.

Skälen för förslaget: Det är angeläget att förordningen träder ikraft så snart som möjligt, då betydande anslag har avsatts för stöd för en förhållandevis kort tidsrymd. Förordningen föreslås därför träda ikraft den 1 januari 2021.

5 K o n s e k v e n s e r

I detta avsnitt redogörs för förslagets konsekvenser i den omfattning som är möjligt och bedöms lämpligt i det aktuella arbetet. Det föreslagna stödets bakgrund, inriktning, syfte samt de närmare förutsättningarna och skälen för stödet har redovisats i olika avsnitt i promemorian.

5.1 Hur kan förslaget bidra till gröna och trygga samhällen?

Våra städer och samhällen behöver bli en del av lösningen på vår generations största utmaning, att lösa klimat- och miljökrisen. Parallellt med detta behöver vi säkerställa att våra samhällen är trygga och socialt hållbara. För att skapa ett långsiktigt hållbart samhälle är det viktigt att natur och andra gröna områden i städer och tätorter planeras för att vara effektiva till ytan och hållbara över tid. Detta är även en viktig del i genomförandet av Agenda 2030. Insatser för ökad stadsgrönka och ekosystemtjänster i städer och tätorter bidrar också till att uppfylla miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö och särskilt etappmål om integrering av stadsgrönka och ekosystemtjänster i urbana miljöer. Detta kan också tänkas bidra i arbetet med andra miljö kvalitetsmål och även främja uppfyllande av andra satta nationella mål t.ex. ifråga om arkitektur, form och design.

Flera av våra städer och tätorter växer men utvecklingen sker inte alltid i jämn takt med likartade positiva effekter för olika områden. Den pågående förtätningen riskerar också att minska värdefulla grönskade strukturer

i allt större utsträckning. Exploateringstrycket är på vissa ställen hårt. Samtidigt finns det olika områden, däribland områden med socioekonomiska utmaningar, där stadsgrönska är mindre framträdande. Flera kommuner, fastighetsägare och andra aktörer arbetar redan idag med att utveckla olika utemiljöer med stadsgrönska och ekosystemtjänster. Men mer behöver göras. Det allmänna kan bidra med stöd för en utveckling i positiv riktning i våra städer och tätorter som kommer allmänheten till del.

Det är angeläget att satsningar görs i områden med socioekonomiska utmaningar i städer och tätorter för att utveckla dem i positiv riktning. Det nu föreslagna stödet möjliggör utökade insatser för att utveckla stadsgrönska och ekosystemtjänster i dessa områden. Genom stödet kan flera aktörer motiveras att medverka till att utveckla fler platser i våra samhällen i grön och hälsosam riktning där man kan leva ett tryggt och hållbart liv. Allt detta har stor samhällsnytta och kan således ge långsiktiga ekonomiska samhällsvinster.

5.2 Hur bör stödet regleras?

Stödet för gröna och trygga samhällen och dess närmare utformning behöver regleras på något sätt. Tidigare stöd inom området har hanterats på förordningsnivå. Något annat lämpligt alternativ bedöms inte finnas. Att enbart göra ändringar i förordningen om bidrag för grönare städer har valts bort, eftersom det är nödvändigt med omfattande förändringar då detta förslag skiljer sig på flera väsentliga punkter i förhållande till tidigare förordning.

Den nu föreslagna förordningen är en gynnande reglering som omfattas av regeringens primära normgivningsområde enligt 8 kap. 7 § första stycket 2 regeringsformen (den s.k. restkompetensen). Om förslaget till förordning inte genomförs uteblir de förväntade effekterna av det tilltänkta stödet. Bestämmelserna i förordningen behöver i sin tur förtydligas genom ytterligare föreskrifter i syfte att underlätta för de sökande, minimera de sökandes administrativa kostnader, men även främja en rättssäker och effektiv myndighetsprövning. Boverket föreslås därför bemyndigas att meddela de föreskrifter som behövs för tillämpningen och verkställigheten av förordningen.

5.3 Vilka berörs närmast av regleringen?

Kommuner eller andra fastighetsägare, såsom kommunala och privata bostadsföretag, i områden med socioekonomiska utmaningar i städer och tätorter ska kunna söka stödet. Stöd får även ges till någon annan om kommunen eller fastighetsägaren enligt ovan har gett sitt tillstånd till att åtgärderna genomförs. I praktiken kan stödåtgärderna komma att utföras av olika entreprenörer som stödmottagare anlitar för åtgärdernas genomförande. Dessa företag kan vara av varierande storlek, alltifrån små till större företag. Upphandlingar kan även tänkas bli aktuella i flera fall.

En närmare uppskattning av hur många som är berörda av förslagen i förordningen, utöver landets kommuner, är svår att göra. Det har bedömts

angeläget att satsningar görs på områden med socioekonomiska utmaningar i bred bemärkelse i städer och tätorter för att utveckla dessa i en grön och hälsosam riktning. Det finns ingen entydig definition av begreppet områden med socioekonomiska utmaningar, utan olika definitioner har använts i olika perioder, av olika aktörer och med olika syften. För stödet för gröna och trygga samhällen föreslås att Boverket ska göra en sammanvägd bedömning av det aktuella områdets karaktär för att avgöra om det kan anses vara ett stödberättigat område med socioekonomiska utmaningar. Bedömningen av området ska göras i förhållande till andra delar av kommunen men också i jämförelse med övriga landet. Vid bedömningen ska särskild hänsyn tas till några olika aspekter som även har beaktats i andra sammanhang avseende områden med socioekonomiska utmaningar och där det finns jämförbar statistik att tillgå.

Mot denna bakgrund är det svårt att närmare ange hur många som är berörda av stödet och likaså hur många som kan komma att söka det. Det kan dock noteras att ifråga om det tidigare stödet för utemiljöer i vissa bostadsområden, som också kunde av fastighetsägare men som i övrigt i olika avseenden skiljer sig från det nu föreslagna stödet, inkom totalt under 6 ansökningsomgångar 886 ansökningar om stöd, varav 526 projekt beviljades stöd. Av de projekt som den satsningen resulterade i genomfördes, fördelat på ägarklass, 370 av privat eller kommunalt bostadsbolag, 128 av kommuner, 25 av stiftelser, ideella föreningar, samfälligheter och trossamfund, 2 av ekonomiska föreningar och 1 projekt genomfördes av enskild. Detta kan jämföras med det tidigare bidraget för gröna städer, som endast gavs till kommuner, där det totalt inkom under 2 ansökningsomgångar 195 ansökningar, varav 93 projekt beviljades medel.

5.4 Kostnadmässiga och andra konsekvenser av regleringen

Den som söker stödet får stå risken för den kostnad (insatser i tid och pengar) som uppkommer inför och i samband med ansökan om stöd. Detta gäller för såväl kostnader som uppkommer med anledning av den föreslagna förordningens bestämmelser som de föreskrifter som Boverket kommer att meddela. De kostnader som kan uppkomma inför och i samband med ansökan är t.ex. kostnader för förstudier och arkitekt- och projekteringskostnader. Det kan också bli fråga om olika administrativa kostnader, t.ex. om särskilda tillstånd för åtgärderna behöver sökas.

Det har i arbetet med förslaget till förordning eftersträvat att förenkla så mycket som möjligt för sökandena av stödet, för att minska såväl kommunernas som företagens administrativa börda och kostnader. Detta gäller inte enbart de krav som ställs utan också att kraven ska vara tydligt formulerade. För att ytterligare underlätta för sökande och andra berörda bör det i samband med att förordningen och Boverkets föreskrifter börjar gälla, eller åtminstone i god tid före respektive ansökningsomgång, finnas tydlig och lättillgänglig information om stödet för sökande, liksom en enkel och tydlig ansökningsblankett för stödet. Detta kan vara särskilt viktigt för små företag. Det underlättar vidare för sökanden om ansökan kan göras elektroniskt.

Vad gäller administrativa kostnader för att ansöka om stödet, kan noteras att förordningen innehåller många parametrar som skulle kunna betecknas som mjuka, vilket sannolikt innebär att den ansökningsblankett som Boverket kommer att tillhandahålla i stor utsträckning behöver innehålla fritextfält där sökanden ska motivera på vilka grunder man uppfyller angivna kriterier. Jämfört med en ansökningsblankett som huvudsakligen innehåller ifyllbara kryssrutor och fasta fält innebär detta att mer resurser behöver allokeras i ansökningsförfarandet. Vidare kan en ansökningsblankett med många fritextfält innebära att t.ex. fler kompetensområden inom en kommun behöver engageras för att fylla i blanketten. Att skatta denna kostnad korrekt är svårt, inte minst i detta skede, men kan möjligen göras av Boverket inför bestämmande av hur den exakta utformningen av ansökningsblanketten ska se ut. Som en viss indikation på möjlig tidsåtgång och kostnadsnivå, kan noteras att Boverket i sin konsekvensutredning avseende föreskrifter och allmänna råd för bidrag till gröna städer, som endast var riktat till kommuner, uppskattade tidsåtgången för att fylla i ansökningsblanketten i normalfallet till ca 8 timmar. I verkets konsekvensutredning avseende föreskrifter och allmänna råd för stöd till utemiljöer i vissa bostadsområden, som var riktat till fastighetsägare och tomträttsinnehavare av olika slag, uppskattades tidsåtgången för att fylla i ansökningsblanketten i normalfallet till ca 4 timmar.

Utöver administrativa kostnader för sökanden i samband med ansökan om stöd tillkommer bl.a. administrativa kostnader för stödmottagaren avseende slutrapportering till Boverket efter genomförande av de åtgärder som stödet avser. Det är också svårt att uppskatta denna kostnad korrekt på förhand, utan att exakt veta hur slutrapporteringen kommer att se ut. Som en viss indikation på möjlig tidsåtgång och kostnadsnivå, kan noteras att Boverket i sin konsekvensutredning avseende föreskrifter och allmänna råd för bidrag till gröna städer uppskattade tidsåtgången för att upprätta en slutrapport till ca 16 timmar. I denna beräkning ingick inte att ta fram underlag för slutrapporten. I Boverkets konsekvensutredning avseende föreskrifter och allmänna råd för stöd för utemiljöer i vissa bostadsområden uppskattades tidsåtgången för att upprätta en slutrapport och begäran om slutlig utbetalning till ca 8 timmar.

För de företag som beviljas stöd innebär det ett underlättande i ekonomiska termer att genomföra de åtgärder som ansökts om, vilka annars kanske inte blivit aktuella. Detsamma kan naturligtvis gälla för kommuner som beviljas stöd. Stödmottagaren får dock på egen hand ordna med finansiering av resterande 50 procent som inte täcks av stödet, vilket kan motsvara ett större belopp om det är fråga om större åtgärder som vidtas. Detta kan naturligtvis också begränsa kretsen som kommer att söka stödet. Om stödet skulle innebära någon konkret fördel för stödmottagaren ur konkurrenshänseende har behandlats i avsnitt 3.3.1. Förordningens fokus på att de platser som berörs ska vara allmänt tillgängliga för allmänheten utan krav på någon särskild motprestation medför att de åtgärder för vilka stöd söks för inte innebär någon konkret fördel för stödmottagaren ur konkurrenshänseende.

5.4.1 Förslagets förenlighet med EU-rätten

Den bedömning som gjorts efter en EU-rättslig analys, med bl.a. beaktande av EU:s statsstödsregler, är att stödet avser åtgärder av icke-ekonomiskt intresse eftersom de utemiljöer som tillkommer eller vidareutvecklas genom stödet ska vara allmänt tillgängliga utan krav på någon särskild motprestation. Någon statsstödsrättslig problematik uppkommer därmed inte. Det innebär att förslaget inte behöver anmälas till och godkännas av kommissionen innan det kan träda ikraft. Förslaget bedöms också vara förenligt med EU-rätten i övrigt.

5.4.2 Statsfinansiella konsekvenser

Utgifterna för stödet bestäms av de anslags- och bemyndiganderamar som fastställs. Den direkta statsfinansiella kostnaden beräknas till 400 miljoner kronor för 2020–2022, om stödet utnyttjas fullt ut. Förslagen om ett krav på att slutförande av åtgärderna ska ske inom en viss tid efter att stöd har beviljats och bestämmelserna om när utbetalning av stöd får ske underlättar för att göra en prognos om kommande utbetalningar. Stadsgrönka, ekosystemtjänster, upplevelsevärden och trygghet m.m. är svåra att värdera ekonomiskt, särskilt på kort sikt. Forskning visar dock på ett samband mellan grönka och välbefinnande och ekosystemtjänsternas rent fysiska effekter samt trygghetsskapande arbete generellt. Detta bedöms ha en stor samhällsnytta om inte annat så på längre sikt, men är svårt att storleksmässigt värdera monetärt.

5.4.3 Konsekvenser för myndigheter och domstolar

Boverket har byggt upp kompetens för att hantera ansökningar om stöd genom hantering av tidigare bidrag för gröna städer och stöd till utemiljöer i vissa bostadsområden. Det bedöms därmed inte behöva tillföras någon särskild ny kompetens för att hantera stödet för gröna och trygga samhällen. Boverket behöver dock ta fram föreskrifter för stödet. Detta bör emellertid inte påverka verksamheten i annat än begränsad utsträckning. Vidare tillkommer kostnader för Boverket för att inhämta statistik från Statistiska centralbyrån (SCB) som behövs för prövning och bedömning av om sökta åtgärder avser ett område med socioekonomiska utmaningar. De kostnader som aktualiseras för Boverkets del för att administrera och besluta om stödet belastar det aktuella anslaget.

Delegationen mot segregation har i uppdrag att bidra till att minska och motverka segregation i samhället och förbättra situationen i socioekonomiskt utsatta områden. I myndighetens uppdrag ingår bl.a. att följa forskning och annan kunskapsutveckling i frågor som rör segregation, självt bidra till kunskapsutveckling genom analyser samt tillgängliggöra och sprida kunskap inom området till relevanta aktörer. De uppgifter som myndigheten kan behöva bistå Boverket med inför prövning av om sökta åtgärder avser ett område med socioekonomiska utmaningar bedöms kunna hanteras av myndigheten inom ramen för anslagna medel till den ordinarie verksamheten.

Endast Boverkets eventuella beslut om att ett stöd helt eller delvis inte ska betalas ut enligt förordningen föreslås kunna överklagas. Motsvarande överklagandebestämmelse finns i förordningen om stöd för utemiljöer i vissa bostadsområden. Endast ett fåtal överklaganden har inkommit av beslut enligt den nämnda förordningen, varav ett har överklagats till allmän förvaltningsdomstol. Mot denna bakgrund görs bedömningen att förordningen inte bör leda till någon mer nämnvärd ökad arbetsbörda för de allmänna förvaltningsdomstolarna.

Sammantaget bedöms således kostnaderna för att administrera och även i övrigt hantera det nu aktuella stödet kunna hanteras inom ramen för anslagna medel.

5.4.4 Konsekvenser för kommunerna

De kommuner som får stödet påverkas positivt, genom att de får direkta medelstillskott att satsa på att utveckla delar av kommunen med socio-ekonomiska utmaningar i grön och hälsosam riktning, vilket i sin tur kan medföra positiva följeffekter av varierande slag. Stödet och föreslagen reglering innebär således goda möjligheter för kommunerna. Kommuner kan behöva bistå andra sökande med vissa uppgifter som kan behövas för ansökningsförfarandet, t.ex. nödvändiga tillstånd. Det kan i så fall innebära en viss ökad arbetsbörda för kommunerna.

5.4.5 Konsekvenser för miljön och klimatet

Insatser för att öka och utveckla stadsgrönska och ekosystemtjänster i städer och tätorter kan ha positiv påverkan i flera olika aspekter på miljön, och i förlängningen också på klimatet. Flera av dessa aspekter har redan belysts i tidigare avsnitt i promemorian. Stadsgrönska och ekosystemtjänster kan bidra till att hantera flera av utmaningarna i arbetet med att ställa om till ett långsiktigt hållbart samhälle. Hur åtgärderna gestaltas och utformas kan även bidra till att belysa och framhäva åtgärder för miljömässig hållbarhet. Det föreslagna stödet kan således bidra till att ytterligare steg tas i riktning mot att lösa flera av klimat- och miljöutmaningarna. Ett förstärkt arbete med stadsgrönska och ekosystemtjänster i städer och tätorter kan i förlängningen bidra till att göra urbana miljöer mer robusta och resilienta samt kan bidra till klimatanpassning genom att t.ex. förbättra städernas och tätorternas motståndskraft mot olika klimatrelaterade förändringar. Stadsgrönska och ekosystemtjänster kan ses som en resurs för att bl.a. ta hand om dagvatten, bidra till att rena luft och vatten samt minska buller. Städernas och tätorternas utemiljöer har värden och funktioner som människor som således bl.a. påverkar människors hälsa och välbefinnande. Insatser för stadsgrönska och ekosystemtjänster har en positiv inverkan på dessa värden och funktioner. Natur och gröna utemiljöer bidrar till den biologiska mångfalden genom att skapa förutsättningar för olika arter att kunna fortleva, vilket bl.a. också kan bidra till ökad pollinering.

5.4.6 Konsekvenser i övrigt

Stödet skapar arbete för att genomföra de stödberättigade åtgärderna, samtidigt som det verkar för en grön och trygg omställning i våra samhällen. Effekterna på sysselsättningen i stort bedöms vara högst begränsande med hänsyn till de antal stödåtgärder som kan bli aktuella under den förhållandevis korta tid som stödet gäller.

Vad gäller områden med socioekonomiska utmaningar, finns det studier som visar att dessa områden är missgynnade i förhållande till andra områden, t.ex. vad gäller stadsbyggnad och servicefunktioner. Detta kan innebära olika negativa konsekvenser och kan bl.a. påverka områdets anseende, attraktivitet och trygghet. Detta kan också leda till ojämlikhet och ökad segregation. Genom att rikta stödet till områden med socioekonomiska utmaningar kan resursfördelningen utjämnas något och bidra till en ökad jämlikhet mellan olika områden inom en kommun och därmed minskad segregation. Dessutom kan de åtgärder som finansieras genom stödet leda till förbättrade livsvillkor för de som bor i områdena.

Hur åtgärderna gestaltas och utformas påverkar både upplevelsen av platsen, dess attraktivitet och funktion och kan bidra till långsiktig social hållbarhet. Det nu aktuella stödet kan därmed också bidra till att främja måluppfyllelse för politiken för gestaltad livsmiljö. Tillgång och närhet till gröna ytor som inbjuder alla människor till aktivitet och utevistelse på lika villkor bidrar till ett samhälles attraktivitet, sammanhållning och hållbarhet. En god tillgång till stadsgrönska och ekosystemtjänster i städer och tätorter främjar också invånarnas hälsa, livskvalitet och välbefinnande.

Slutligen finns det statistik som visar på skillnader i hur kvinnor och män upplever otrygghet i bostadsområden och i vilken grad de utsätts för brott i offentliga miljöer. Stöd till åtgärder för stadsgrönska och ekosystemtjänster som också bidrar till att skapa trygga utemiljöer som använder kunskap om hur gestaltning kan bidra till att motverka bl.a. ovannämnda negativa aspekter förväntas därför ha vissa positiva effekter på jämställdheten. Detta kan således också ses som en del i ett brottsförebyggande arbete.